

שיעורי צבא הלוי

פרשת תצוה - זכור תשפ"ג

בדינא דפרשת זכור בקטן ובעיקר ברכות התורה

(מסכת ברכות דף ט"ו ע"א)

א פלוגתא המהרש"ל והב"ח, והכרעת הט"ז. **ב** קו' הפמ"ג בט"ז, ות"י, וקו' הפמ"ג בת"י. **ג** הוכחה לד' הפמ"ג מהתורא"ש. **ד** ד' הר"ן בנדרים, והקו' בזה, והת"י לפי קו' הפמ"ג. **ה** השיטות דפליגי על הפמ"ג, והת"י לפ"ז לקו' הפמ"ג בט"ז. **ו** הוכחה מהשו"ע ומהפוסקים דלא כהש"י הנ"ל. **ז** ההוכחה מד' המג"א דלא כהש"י הנ"ל. **ח** הת"י לד' הט"ז ע"פ המחזה"ש, דפרשת זכור שאני. **ט** קו' בעיקר ת"י הפמ"ג בט"ז, והת"י לזה. **י** ב"י בת"י לפי התרומה"ד, ודלא כהשעה"צ. **יא** קו' הגר"א על השו"ע בברכה"ת בנשים. **יב** ת"י הגר"י בשם הגר"ח. **יג** הת"י לפ"ז בד' הגר"א, והדחיה לזה מד' הגר"א. **יד** נידון אי הגר"ח קאי בשיטת התורא"ש דלעיל. **טו** קו' בשי" דפליגי על הפמ"ג.

פלוגתא המהרש"ל והב"ח והכרעת הט"ז

א. הט"ז (בס"י תרפ"ה ס"ק ב'), הביא דנחלקו המהרש"ל והב"ח האם קטן יכול לעלות לפרשת זכור, שדעת המהרש"ל דקטן לא יעלה למפטיר בפרשת זכור, וכתב 'ואף על פי שהש"ץ קורא בתורה, מה בכך, הא בעינן בר חיובא לעלות'. אולם דעת הב"ח, שקטן היודע למי מברכין בודאי שרי, אף אם הקטן עצמו קורא [בקול רם], ואפילו אי הקטן אינו יודע למי מברכין, מכל מקום יוצאין בקריאת הש"ץ, וכתב הב"ח "לא ידעתי למה לא יצא בקריאת הש"ץ פרשת זכור בקריאת ס"ת, דמאי נפקא מינה בעולה לספר תורה אם הוא קטן, עיקר החיוב שישמעו בקריאת התורה".

ובט"ז כתב להכריע דבקטן שאינו יודע למי מברכין, אין יוצאין ידי הברכה על ידו, וממילא אין יוצאין בקריאה, כיון דאין יוצאין ידי קריאה בלא ברכה, ולכך אין להקרות למפטיר לקטן, שאינו יודע למי מברכין".

קושיית הפרי מגדים בט"ז, ותירוץ, וקושיית הפמ"ג בתירוץ

ב. ובפרי מגדים (שם, במשבצות זהב ס"ק ב'), תמה על דברי הט"ז, דהרי הברכות אין מעכבות.

ותירץ הפרי מגדים דכל מה שהברכות אין מעכבות, היינו רק היכא שהברכה היא מדרבנן, אבל היכא שהברכה היא מן התורה הרי היא מעכבת, והרי דעת הרמב"ן (בספר המצוות), שברכת התורה מדאורייתא, ולכך הברכה מעכבת.

אולם הקשה בפרי מגדים שהרי ברכת התורה בציבור אינה מן התורה, כיון שכבר בירך בשחרית, ומה שמברך בקריאת התורה, אינה אלא מדרבנן, ושוב קשה דלא יעכב.

ומכל מקום כתב הפרי מגדים דהיכא שלא בירך ברכת התורה בשחרית, וגם קרא פרשת זכור בלא ברכה, לא יצא.

הוכחה לדברי הפרי מגדים מהתוספות רא"ש

ג. ובעיקר מה שכתב הפרי מגדים, דהיכא שהברכה היא מן התורה הרי היא מעכבת, מבואר כן בתוספות הרא"ש (ברכות דף ט"ו ע"א), גבי לא השמיע לאזנו, דאפשר דרק גבי קריאת שמע הוא דלא יצא, אבל תרומה משום ברכה הוא, וברכה דרבנן, ולא בברכה תליא מילתא.

וכתב בתוספות הרא"ש "אבל תרומה [משום ברכה, וברכה דרבנן], דאי עבד שפיר דמי, אבל אי היא ברכת תרומה דאורייתא, משמע דתרומתו אינו תרומה, דהברכה מעכבת ההפרשה, אף על גב דברכות אינן מעכבות, היינו משום דהויין מדרבנן אבל אי הויין דאורייתא מעכבות, ולא היא הפרשה".

ואמנם בעיקר דברי התוספות הרא"ש כבר הקשו, דמה צריך לזה שברכת תרומה היא דרבנן, דאף אי היתה מן התורה, וברכה מן התורה מעכבת, הרי כל העיכוב הוא בקיום המצוה, אבל חלות ההפרשה לא תליא בקיום המצוה, שהרי גם גוי יכול לתרום, [ועיין בספר תורת זרעים (מסכת תרומות פ"א מ"ב)].

ועכ"פ בדברי התוספות הרא"ש מבואר, דאילו ברכה היתה דאורייתא היתה מעכבת, והן הן דברי הפמ"ג, דלהסוברים שברכת התורה דאורייתא, הרי היא מעכבת.

דברי הר"ן בנדרים, והקושיא בזה, והתירוץ לפי קושיית הפמ"ג

ד. ובנדרים (דף פ"א ע"א), איתא "מאי דכתיב מי האיש החכם, ויבן את זאת' (ירמיהו ט' י"א), דבר זה נשאל לחכמים, וכו', שאין מברכין בתורה תחלה".

וכתב הר"ן (שם, ד"ה דבר), בשם רבינו יונה, "שלא היו מברכין בתורה תחלה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך, שיהא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזולזלין בברכתה, והיינו לא הלכו בה, כלומר, בכונתה ולשמה", ע"ש [א.ה. וב"יאר הבית הלוי (בפרשת משפטים),

דהם היו טוברים דלימוד התורה אינו מצוה מצד עצמה, רק עיקר מה שצריך ללמוד, הוא כדי לידע האידך ומה לעשות, והעיקר היא העשייה, ואמרינן במנחות (מ"ב ע"א), 'כל מצוה שאין עשייתה גמר מצוה, אין מברכין עליה, ומשו"ה לפי דעתם לא היו מברכין ברכת התורה, כיון דאינו גמר מצוה, עכ"ד, ועיין בקובץ קול התורה (קובץ מ"ט ע' ו' וז'), וע"ע בב"ח (או"ח סימן מ"ז), במה שביאר בחטאם].

ומבואר מדברי הר"ן שהוצרך לפרש למה נעשו כל כך, על מה שלא בירכו בתורה, ואם ברכת התורה מן התורה, וכל ברכה מן התורה מעכבת, ונמצא דברכת התורה מעכבת בעיקר קיום תלמוד תורה, אם כן חשיב כאילו לא למדו תורה, וע"ע, [א.ה. ובאמת יעייין בדבר אברהם (ח"א סימן ט"ז ס"ק א')], דכן כתב ע"פ התוס' רא"ש דלעיל, ועיי"ש עוד במה שהביא מהגר"א וסרמן זצ"ל, וע"ע בשיח השדה (שער ברכת ד'), דכ"כ].

אלא שהקשה בפמ"ג שהרי כבר בירך ברכת התורה בשחרית, ומה שמברך על קריאת התורה בצבור אינו אלא מדרבנן, [א.ה. וע"ע במגן גיבורים (סמ"ז סק"ח)], דכע"ז תמה, דהא אמרו ק"ש עם ברכתיה, ואנן קייל (ברכות י"א ע"ב), דאהבה רבה פוטר ברכת התורה, וכתב המגן גיבורים להוכיח מכאן דאין אהבה רבה פוטר ברכת התורה, רק במכוון לפטור באהבה רבה את לימוד התורה, אבל כשאינו מכוין רק לק"ש בלבד, ודאי צריך לברך שנית, וכיון שלא החשיבו את לימוד התורה להיות ראוי לברך עליה, ולכך הוי כמכוונין שלא לפטור ת"ת, עכ"ד, ובגוף הקו' ע"פ הפמ"ג, לול"ד, מריהטא דסוגיא היה נראה דלא מיירי בברכות קריאת התורה, אלא בברכת התורה דשחרית, דאותה לא בירכו].

השיטות דפליגי על הפמ"ג, והתירוץ לפי זה לקושיית הפמ"ג בט"ז

ה. ואולם בספר באר שבע (סוטה דף מ"א ע"א), ובשו"ת משכנות יעקב (או"ח סי' ס"ג), כתבו דברכת התורה ביחיד היא מדרבנן, אבל ברכת התורה בצבור היא מן התורה.

והוכיחו מלשון הירושלמי (פ"ז דברכות ה"א), "אמר ר' שמואל בר אבדימי, לא למדו ברכת התורה מברכת הזימון, אלא לרביס", ע"ש, וגם בפסוק דילפינן מיניה ברכת התורה 'כי שם ה' אקרא הו גודל לאלוקינו', דיעויין (בברכות כ"א ע"א), שהוא גם כן בצבור.

ועיין בספר תורת רפאל (או"ח סי' ב'), שהאריך בזה, והביא מהמדרש רבה פרשת וזאת הברכה דאיתא "אדם מישאל שעלה לקרות בתורה, אין מותר לו לקרות עד שלא מברך תחלה, מברך, ואח"כ קורא, משה בשעה שזכה לקבל התורה, תחלה בירך ואח"כ קרא".

וכתב התורת רפאל "ומזה נראה דהא דילפינן ממש דבירך קודם שקרא בתורה, היינו כשקורא בצבור, ולפי זה מה שבירך ברכת התורה בשחרית, אינו אלא ברכת התורה דרבנן, וכשבא אחר כך לקרות בצבור, צריך לברך מן התורה".

ועיין גם בדמשק אליעזר (סי' תרצ"ב סק"ח), שנקט כן בדברי הגר"א, דסבירא ליה כהירושלמי שמבואר שברכת התורה בצבור היא מן התורה.

ושוב אפשר לומר כמו שכתב בפרי מגדים בתחילה ליישב דברי הט"ז, על פי הרמב"ן, דברכה דאורייתא מעכבת, ולכך קטן שלא יודע למי מברכין, אין יוצאין כשעולה למפטיר זכור.

הוכחה מהשו"ע ומהפוסקים דלא כהש"י הנ"ל

ו. אמנם בשולחן ערוך (סי' קל"ט ס"ח), כתב "אפילו בירך ברכת התורה לעצמו, ותכף קראוהו לקרות בתורה, צריך לחזור ולברך, 'אשר בחר בנו', כשקורא בתורה, דמשום כבוד התורה נתקנה, כשקורא בצבור", ומקורו בדברי הטור (שם).

ומבואר שברכת התורה בצבור אינה מן התורה, אלא תקנה משום כבוד צבור, והרי אילו ברכת התורה בצבור הייתה דאורייתא, א"כ מהאי טעמא הוא שצריך לחזור ולברך.

ועמד בזה בשו"ת משכנות יעקב (שם), וכתב דהנך פוסקים סבירא להו שברכת התורה ביחיד היא מן התורה, ולכך הוצרכו לטעם זה דכבוד צבור, אבל אי נימא דברכת התורה ביחיד היא דרבנן, שפיר יש לומר דברכת התורה בצבור היא מן התורה, ומטעם זה פשוט שצריך לחזור ולברך, ע"ש.

ועכ"פ מדברי הפוסקים מבואר שברכת התורה שבצבור אינה מן התורה, וא"כ אין מקום לכל הנ"ל.

וכן עיין במשנה ברורה (סי' קל"ז ס"ק י"א), ובבאור הלכה (שם, ד"ה פרשיות), שמבואר שאין איסור לקרות בצבור בלא ברכה, ע"ש.

ההוכחה מדברי המגן אברהם דלא כהשיטה הנ"ל

ז. ועיין במגן אברהם (סימן קל"ט ס"ק ה'), שכתב "כתב באר שבע דף צ"ח, דברכה שלפניה הוי מדאורייתא ע"ש, ונראה לי דמכל מקום אם בירך על התורה שחריית, יוצא ידי חובה, ובצבור נתקנה משום כבוד צבור, כמ"ש ס"ח".

וכונתו לדברי באר שבע דלעיל, ומדברי המגן אברהם נראה שחולק ע"ז, דהא כתב דכל שבירך ברכת התורה שחריית יוצא ידי חובה.

וכונתו כפי הנראה דכל ברכת התורה מן התורה, ולכך כל שבירך בשחריית יוצא, ומה שחוזר ומברך על קריאת התורה בצבור הוא משום כבוד צבור, וכמבואר בשו"ע דלעיל (סעיף ח').

התירוץ לדברי הט"ז על פי המחצית השקל, דפרשת זכור שאני

ח. אבל יש לומר דהנה בפרי חדש (שם סעיף ח'), הביא את דברי באר שבע דלעיל, וכתב שזה טעות כיון שכל הקריאת התורה בצבור אינה מן התורה, אלא מתקנת חכמים, ואיך אפשר שהברכה עליה תהא מן התורה.

ועיין בתורת רפאל שם דאף שחזיב קריאת התורה מדרבנן, אבל מכל מקום אפשר שכשקורא בתורה בצבור, חייב בברכת התורה מן התורה.

אולם במחצית השקל (שם ס"ק ה'), הביא את דברי הפר"ח בלשון זה "דהא הקריאה בצבור הוא דרבנן, מלבד פרשת זכור, ואיך תהיה הברכה מן התורה, כ"כ פר"ח".

ואפשר שהכוונה לחלוק על הבאר שבע בכל קריאת התורה, כיון שהיא דרבנן, אבל בקריאת פרשת זכור שהיא מן התורה, שוב יש לומר שגם ברכת התורה שלה מן התורה.

ועפ"ז נמצא דעכ"פ ברכת התורה על קריאת פרשת זכור היא מן התורה, ושוב יש מקום לדברי הט"ז שהברכה מעכבת.

קושיא בעיקר תירוץ הפמ"ג בט"ז, והתירוץ לזה

ט. אלא שצריך עיון בעיקר מה שמבואר בפרי מגדים שאילו ברכת התורה דאורייתא, אם לא בירך לא יצא ידי פרשת זכור, שהרי מצות תלמוד תורה טעונה ברכה מן התורה, וא"כ אף כי נימא דלא יצא, היינו דלא יצא ידי מצות תלמוד תורה, אבל אכתי למה לא יצא ידי פרשת זכור.

והיה אפשר לומר דמצות זכירת מעשה עמלק, הרי היא דוקא בקריאת הפרשה שבתורה, ואם כן יש לומר דהואיל ועיקר דינה הוא בקריאת הפרשה, הרי יש לומר דדינה הוא בקיום מצות לימוד הפרשה, ולכך כל שלא בירך ברכת התורה שהיא מעכבת במצות הלימוד, ממילא דלא יצא גם ידי פרשת זכור, וזה דבר מיוחד.

אבל אכתי למבואר שבאמת ברכת התורה בעלמא היא מדרבנן, ורק ברכת התורה בצבור היא מן התורה, אם כן אם לא בירך, הרי אי אפשר לומר שלא יצא ידי לימוד תורה, שהרי לימוד תורה לעצמו, אינו טעון ברכת התורה מן התורה, אלא רק לימוד תורה ברבים, ואם כן אם לא בירך אי אפשר לומר שלא קיים לימוד.

ואולי יש לומר דכיון שקריאת זכור צריכה להיות בדרך לימוד ברבים, לכך צריך להיות בדרך קיום מצות לימוד ברבים, וכל שלא בירך ברכת התורה, לא קיים מצות לימוד ברבים, ומשום הכי לא יצא.

ביאור בתירוץ לפי התרומת הדשן ודלא כהשער הציון

י. אמנם כל זה אתי שפיר רק להמבואר בתרומת הדשן (סי' ק"ח), בשם הרא"ש (בברכות פרק ז'), והובא במג"א (סי' תרפ"ה), דמצוות עשה מן התורה לקרות פרשת זכור בעשרה.

אולם בשער הציון (שם ס"ק ה'), כתב שאין הכרח בדברי הרא"ש שמן התורה צריך לקרות פרשת זכור בעשרה.

והשתא בשלמא אם מן התורה צריך בעשרה, אם כן מן התורה צריך כאן לימוד תורה ברבים שטעון ברכת התורה מן התורה, אבל אם מן התורה אין צריך בעשרה, אם כן אי אפשר לומר שברכת התורה כאן תעכב.

דהא כל המבואר שברכת התורה כאן מעכבת, הוא משום שדין קריאה זו בעשרה, וממילא שצריך להעשות בדרך קריאת התורה בעשרה, שהברכה מעכבת בה, אבל אם מן התורה אין צריך עשרה, אם כן מן התורה אי אפשר לומר שהברכה תעכב, שלא יצא יד"ח בפרשת זכור.

קושיית הגר"א על השולחן ערוך בברכות התורה בנשים

יא. ובשולחן ערוך (סי' מ"ז ס"ד), כתב, שנשים מברכות ברכת התורה, ומקורו מספר האגור, ופירש המגן אברהם דהוא משום שחייבות ללמוד מצוות שלהם. ובבאור הגר"א תמה על זה דמקרא צווח 'ולמדתם את בניכם', ולא בנותיכם, והיאך תאמר וצונו.

אלא דיש לומר ע"פ שיטת התוספות דנשים מברכות על מצוות עשה שהזמן גרמא, [א.ה. וכו"כ הבית הלוי (שו"ת סימן ו')].

אבל להסוברים שנשים אינם מברכות על מצוה שאינם חייבות בה, קשה היאך תאמר 'וצונו'.

תירוץ הגר"ז בשם הגר"ח

יב. ובחידושי מרן ר"ז הלוי (בהלכות ברכות), ביאר בשם הגר"ח, שברכת התורה אין הברכה על קיום המצוה דתלמוד תורה, רק דהוא דין בפני עצמו דתורה בעיא ברכה, וכדילפי' בברכות (כ"א), מקרא ד'כי שם ד' אקרא' וגו'.

ואם כן לא שייך כלל למצוה, ורק התורה עצמה טעונה ברכה, ואמנם נשים פטורות ממצוה דתלמוד תורה, אבל אינן מופקעות מעצם החפצא של תלמוד תורה, ולימודם הוא בכלל תלמוד תורה, ושפיר יש לברך על לימודם.

ועיין גם במנחת חינוך (מצוה ת"ל), שכתב על הא דנשים מברכות ברכת התורה, "ואפשר כמו ברכת המזון שאינן מצוות לאכול, רק התורה ציוותה שאם יאכל יברך, והיא מצוות עשה, הכי נמי כתבה התורה, מי שלומד, אע"פ שאינו מחוייב, מצוה עליו לברך".

התירוץ לפי זה בדברי הגר"א, והדחיה לזה מדברי הגר"א

יג. ובזה היה אפשר ליישב דברי הגר"א (סי' מ"ז ס"ד), שצריך לברך ברכת התורה על הרהור בדברי תורה, ודלא כהשו"ע (שם).

והקשו ע"ז שהרי בב"י (סי' תל"ב), כתב דלהכי אין מברכים על ביטול חמץ, כיון שהוא בלב, ואין מברכים על דברים שבלב.

וע"פ דברי הגר"ח יש לומר שאין ברכת המצוות על דברים שבלב, אלא דהתורה טעונה ברכה, וכל שיש לזה שם תורה טעונה ברכה.

אבל בדברי הגר"א עצמו שהקשה דהא נשים נתמעטו מתלמוד תורה, מוכח דהברכה היא על המצוה עצמה.

וגם מלשון הגר"א (בסעיף ד'), מבואר לא כן, שכתב על דברי השו"ע שאין מברכים על הרהור "דכאן מברך על המצוה, וכי ליכא מצוה בהרהור, והלא נאמר 'והגית בו', כו', ר"ל בלב, וכמ"ש והגיון לבי", ומבואר שהברכה היא משום המצוה.

נידון אי הגר"ח קאי בשיטת התורא"ש דלעיל

יד. וכל המבואר הוא על פי דברי התוספות הרא"ש, דכל שהברכה מן התורה הרי היא מעכבת, א"ש אם נימא שהברכה היא על המצוה.

אבל אם הברכה אינה על המצוה, אלא על חפצא דתלמוד תורה וכדברי הגר"ח, לא שייך שתעכב את מצות התלמוד תורה.

ואולי יש לומר דכמו כן לא חשיב חפצא דתלמוד תורה בלא ברכה, [אבל ע"ז אין מקור מדברי התוס' הרא"ש דלעיל, דאיירי בברכת המצוות].

קושיא בשיטות דפליגי על הפמ"ג

טו. אולם באמת שקשה מאוד דאיך אפשר לומר שקריאת התורה של צבור דאורייתא, דאם כן איך אפשר להעלות קטן לכל מפטיר.

והיה אפשר לומר דסגי בברכה שבירך העולה הראשון, אך אם כן קשה דהוא הדין בפרשת זכור נימא כן.

זולת אם נימא שכיון שהוא ספר תורה אחר, לא בירך גם על ס"ת זה, ואם כן כל היכא שקורין מפטיר בס"ת אחר, לא יעלה קטן, וגם מעיקר הדין קטן עולה גם לקרות ראשון.

ובאמת שבלשון הט"ז מבואר שלא הקפיד, אלא אם כן הקטן אינו יודע למי מברכין, אבל בקטן שיוודע למי מברכין, יכול לעלות כשגדול קורא.

וצ"ע דמכל מקום איך מוציא את הרבים בברכה, ואולי אין צריך כאן להוציא, אלא העיקר צריך שתהא ברכה על התורה, וכל שהיתה ברכה, אף שהיא של קטן מהני, זולת אם אינו יודע למי מברכין, שזו אינה ברכה כלל.

ואם כן אתי שפיר שהרי מה שקטן עולה לכל מפטיר, הוא רק בידוע למי מברכין.

אך אם כן נמצא שאין כלל נפקא מינה בין פרשת זכור לכל מפטיר, וצריך עיון בכל זה.

שיחות צבא הלוי

פרשת זכור תשפ"ג

גבי מחיית עמלק ובאזהרת שלמה המלך להתחבר לחבורה רעה

א. התורה צייתה אותנו ז'כור את אשר עשה לך עמלק' (דברים כ"ה י"ז), ומצוה זו נוהגת גם בזמן הזה, ואף על פי שאין שייך היום מחיית עמלק, אלא שצריך לזכור שאדם יכול להגיע לידי דרגה כזו של 'אשר קודך בדרך' (שם י"ח), שכלם פחדו להלחם בישראל אחר כל המופתים שעשה השם יתברך לישראל, ועמלק בא וקירר את כולם, וזהו שצריך לזכור כדי לידע ולהזהר שאדם יכול להגיע לכך.

ב. ושלמה המלך ע"ה פותח את ספר משלי "בני אם יפתוך חטאים אל תבא, אם יאמרו לכה אתנו נארבה לדם נצפנה לנקי חנם, נבלעם כשואל חיים ותמימים כיורדי בור, כל הון יקר נמצא נמלא בתינו שלל, גורלך תפיל בתוכנו כיס אחד יהיה לכלנו, בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם, כי רגליהם לרע ירוצו וימהרו לשפך דם", (פרק א', פסוקים י' י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו).

והנה החכם מכל אדם פותח את ספר החכמה שלו בדבר המובן לכל ואיזה דבר חכמה יש בו והרי פשוט שצריך להמנע מליילך עם רוצחים, ומבואר בפ' הגאון מלבי"ם דבר נפלא שהמלמד לחבירו צריך ללמדו תחילה דבר המוסכם לכל, ואח"כ יוכל ללמדו גם שאר דברים שלא היו מוסכמים עמו תחילה, וזהו שפתח שלמה המלך בדברים אלו שנראים פשוטים לכאן'.

ג. אבל י"ל עוד עפ"י המבואר לעיל, שהרי בפשוטו אדם צריך להזהר ולהזהיר בניו על דברים שיש יותר מקום שיכשלו בהם, אבל לדוגמא האם אדם לחשוב ולהזהר על דברים פשוטים לאיסור, וכגון על לצום ביום הכיפורים, או על חמץ בפסח.

והנה בפרשת שמות איתא 'ויקם מלך חדש על מצרים' (שמות א' ח'), ונחלקו רב ושמואל האם מלך חדש ממש, או שנתחדשו גזירותיו, כדאיתא בסוטה (דף י"א ע"א), ולכאורה יש להקשות לשם מה נחלקו, ולמאי נפקא מינה בזה.

והנראה לבאר עפ"י מאי דאמרינן לעיל בביאור ציווי התורה ז'כור את אשר עשה לך עמלק', שהמצוה היא שצריך לזכור שאדם יכול להגיע לידי דרגה כזו של 'אשר קודך בדרך', שכלם פחדו להלחם בישראל אחר כל המופתים שעשה ה"ת לישראל, ועמלק בא וקירר את כולם, וזהו שצריך לזכור כדי לידע ולהזהר שאדם יכול להגיע לכך.

וזהו גם מה שנחלקו כאן, דהרי במה שפרעה גזר על ישראל היה כפיות טובה עצומה, שהרי יוסף הצילנו בשנות הרעב, ואחר מיתת יוסף עשה גזירות כאלו על ישראל, וזהו שנחלקו דלמ"ד מלך חדש, אין צריך אדם לחשוף עצמו בכפיות טובה כזו, ולמ"ד נתחדשו גזירותיו, סבירא ליה שהיה אותו מלך, וא"כ אדם צריך לחשוף עצמו אף בזאת, ולהזהר מזה, [וכן ראינו שכתב הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל, (בספרו דרש משה)].

וכן מצינו בפרשת ראה 'רק חזק לבלתי אכול הדם' (דברים י"ב כ"ג), וע"ש ברש"י (ד"ה רק), דהביא דיש מחלוקת אם היו שטופים בדם לאכלו, ולכך הוצרך לומר חזק, או שאף שהוא מאוס, מ"מ צריך חיזוק להמנע ממנו, וק"ו לדברים אחרים.

ועפ"ז יש לומר שזה מה שחידש שלמה בעצם אזהרתו, שגם על דברים פשוטים כאלו, צריך לחשוף ולהזהיר שלא להכשל בזה, ואדרבה זו היא החכמה, שצריך להזהיר גם מפני הדברים הפשוטים לאיסור.

ד. והמעין שם ימצא עוד, ששלמה אמר 'כי רגליהם לרע ירוצו, וימהרו לשפך דם' (משלי א' ט"ז), ופירש הגאון מלבי"ם, ששלמה בא ומזהירו שלא יתחבר עמם, כי לבסוף יהרגו גם אותו, ולא יאמר שקודם שיהרגוהו ירוש מהם, כי אדרבה ימהרו לשפך דם, ולכך ימנע מליילך עמם.

ובאמת שאין זה רק בחבורת רוצחים אלא בכל חבורה שנועדה לשם הנאה פרטית, הרי כל אחד דואג רק להנאתו הפרטית, ואינו דואג לכלל החבורה, וכל מה שנראה כדואג לשאר החבורה היא עד כמה שהדבר יוסיף להנאתו שלו, אבל אין לו שום ענין לטובת חבריו.

עוד כתוב 'לתאוה יבקש נפרד' (משלי י"ח א'), ופירש רבינו יונה שמי שרוצה לתאוה, הרי הוא נפרד מחבריו, כי הרי תאוה, היא שלו בפני עצמה, ואין זה שייך לחביריו.

וע"כ אין לתמוה כשיש חבורות אנשים שנועדו להנאתם הפרטית, ברגע שרואה שאין לו הנאה הרי פורש מהם, ואף מזיקם, [וזה רואים היום בכל המפלגות, שברגע שאחד מהם לא הצליח, הרי מטיל רפש בכל חבריו].

ה. כמו כן אף התחברות באופן זמני, עם חבורה רעה, יכולה לגרום נזק.

ובמסכת קדושין (דף ס"ו ע"א), איתא "מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית שבמדבר, וכיבש שם ששים כרכים, ובחזרתו היה שמח שמחה גדולה, וקרא לכל חכמי ישראל, אמר להם אבותינו היו אוכלים מלוחים, בזמן שהיו עסוקים בבנין בית המקדש, אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו, והעלו מלוחים על שולחנות של זהב, ואכלו, והיה שם אחד איש לץ לב רע ובליעל, ואלעזר בן פועירה שמו, ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך, ינאי המלך לבם של פרושים עליך, ומה אעשה הקם להם בציץ שבין עיניך, הקים להם בציץ שבין עיניו, והיה שם זקן אחד, ויהודה בן גדידיה שמו, ויאמר יהודה בן גדידיה לינאי המלך, ינאי המלך רב לך כתר מלכות, הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן, שהיו אומרים אמו נשבת במודיעים, ויבוקש הדבר ולא נמצא, ויבדלו חכמי ישראל בזעם, ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך, ינאי המלך הדייט שבישראל כך הוא דינו, ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך, ומה אעשה, אם אתה שומע לעצתי רומסם, ותורה מה תהא עליה, הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית, כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד, אמר רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו אפיקורסות, דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב, תורה שבעל פה מאי, מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה, ויהרגו כל חכמי ישראל, והיה העולם משתומם, עד שבא שמעון בן שטח, והחזיר את התורה ליושנה".

ומשמע שקודם לכן לא היה ינאי אפיקורס, והרי כשהצליח במלחמה, הזמין לסעודה את כל חכמי ישראל, ומ"מ הגיע לאפיקורסות, ולהריגת כל חכמי ישראל.

אלא שביני לבני שמע את דעתו של איש לץ לב רע ובליעל, שעליו מייחסים את כל החורבן ההוא, [ובזמנינו אפשר להכשל בחבר רע, אף שאין מכירים ורואים אותו, אלא רק שומעים אותו, וד"ל].

ו. עצה לדעת על בן אדם היכן הוא אוהו, על ידי פליטות פה שלו, והיה אם נפלט מהפה דברים ראוים, דברי חכמה, ודברי רוחניים, שם הוא עולמו, וח"ו להיפך.

שיחות צבא הלוי

פורים תשפ"ג

בביאור הענין ד'וכל זה איננו שוה לי'
(מסכת גיטין דף נ"ו ע"ב)

"וכל זה איננו שוה לי" (אסתר פרק ה' פסוק י"ג).

איחא במסכת גיטין (דף נ"ו ע"ב), גבי אספסינוס, שהגיע אליו השמועה שנעשה מלך, ולא היה יכול ללבוש נעלו השנית, ואמר לו רבי יוחנן "לא תצטער שמועה טובה אתיא לך, דכתיב 'שמועה טובה תדשן גרם' (משלי ט"ו ל'), אלא מאי תקנתיה ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה, ולחליף קמך, דכתיב 'ורוח נכאה תיבש גרם' (משלי י"ז ב"ב), עבד הכי, עייל".

ויש להבין שהרי שמועה זו שנעשה מלך, היא שמועה טובה ביותר, ושמועה זו גרמה אצלו לדשן גרם, ואם כן היה ראוי שהשמועה שמייבשת גרם, היא גם כן שמועה גרועה ביותר, אבל דבר זה שאיניש דלא מיתבא דעתך, האם אפשר שהוא באותה מידה, כמו השמועה טובה שנעשה מלך.

ומזה נראה שאף אדם שקיבל כל מנעמי עולם, וזכה למלכות, אבל אם יש לו איזה צער מועט, הרי זה שקול אצלו כנגד ההנאה הגדולה שקיבל. ומצינו כן במגילת אסתר, 'ויספר להם המן את כבוד עשרו, ורוח בניו, ואת כל אשר גדלו המלך, ואת אשר נשאו על השרים, ועבדי המלך, ויאמר המן אף לא הביאה אסתר המלכה עם המלך, אל המשתה אשר עשתה, כי אם אותי, וגם למחר אני קרוא לה, עם המלך' (אסתר ה' י"א ו"ב).

ועם כל זה אמר המן "וכל זה איננו שוה לי, בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי, יושב בשער המלך" (שם, י"ג). והיינו שכל מה שיש לו, אין בו כדי למנוע העגמת נפש שיש לו בגלל מרדכי, וגם שם יש לומר שאף שנעשה מלך, כל שיש לו איזה עוגמת נפש קטנה, הרי שכל מה שיש לו, אינו שוה בעיניו.

ובאמת שכל אדם שמוטרד מאיזה צער שיש לו, הרי הוא בבחינה זו, שהרי יש לו ידים ורגלים ופה ועיניים ושאר איברים וחושים, וכיון שחסר אצלו איזה דבר מוטרד, עד שאינו שם על לבו לכל הדברים שיש לו, [ועיין בספר שעורי דעת (להגר"ל בלוח ז"ל בענין נזירות)].

ועיין בבית הלוי (עה"ת, סו"פ בראשית) דכתב דכל מה שיש לו לאדם אינו נחשב לו, ורק מה שאין לו נחשב בעיניו, ובזה ביאר את הגמרא בסוכה (דף נ"ב ע"א), גבי יצר הרע שצדיקים נראה להם כהר, ורשעים כחוט השערה, שהרי לכאורה צריך ביאור מהו היצר הרע באמת, האם הוא כחוט השערה או שהוא כהר.

וביאר בבית הלוי שכל תאוה לפני שבאה לידו נראית גדולה, אבל אחר שבאה אליו נראית קטנה מאוד, ועל כן צדיקים שנתגברו על היצר, הרי התאוה נשארה אצלם כהר, כיון שעדיין לא באה לידם, אבל הרשעים שכבר באה תאוותם אליהם, הרי ממילא התאוה היא כחוט השערה.

וכן הוא בכל הנאות שיש לאדם אינו נחשב לו, ומה שחסר לו נראה לו כהר, ועל כן כל מה שהיה להמן לא היה נחשב לו לכלום, כנגד החסרון שמרדכי לא השתחוה לו.

וכן אספסינוס החסרון שראה אדם ששונא אותו, היה שקול אצלו למה שמינו אותו למלכות.

ויש להוסיף עוד שלפעמים בגלל השפע שיש לאדם, הרי החסרון נראה גדול יותר, ואילו היה חסר לו הרבה דברים, לא היה מרגיש בחסרונו, כמו מצב שיש לו הכל, וחסר לו דבר אחד, ודבר זה שיש לו הכל, ודבר אחר חסר לו, מטרדי אותו יותר.

ומצינו כן במגילת אסתר, שהמעשה של ושתאי היה אחר שבעה ימים שחגגו, 'וביום השביעי כטוב לב המלך ביין' (אסתר א' י'), וכתב בספר יוסף לקח 'בזמן עיקר השמחה, יותר כועס על מה שמצערם אותו, וכמו בפנינה שהכעיסה צרתה ביום מועד".

ובמסכת בבא בתרא (דף קמ"ו ע"א), איחא "אמר רב יהודה אמר שמואל, מעשה באדם אחד ששיגר לבית חמיו, מאה קרונות, של כדי יין ושל כדי שמן ושל כלי כסף ושל כלי זהב וכלי מילת, ורכב בשמחתו, והלך ועמד על פתח בית חמיו, והוציאו כוס של חמין ושתה ומת, וזו הלכה העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים באושא, ואמרו סבלונות העשויין ליבלות, אין נגבין, ושאיין עשויין ליבלות נגבין, וכו', שמעת מינה אפילו פחות מדינר, אמר רב אשי מאן לימא לן, דלא שחקי ליה מרגניתא, דשויא אלפא זוזי, ואשקיה".

ולכאורה אדם זה היו לו כל הסיבות להיות המאושר ביותר, שהרי היה בדרך לבית חמיו, ועשיר גדול היה לפי הסבלונות ששיגר, ואפשר לתאר את ההמולה שהיתה שם כשהגיעו מאה קרונות של סבלונות, ובהם כדי יין, כדי שמן, כלי כסף, כלי זהב, כלי מילת.

וכפי הנראה שגם הם היו עשירים ביותר, ממה שאמרו ששחקו לו בתוך כוס משקה, מרגלית, דשויא אלפא זוזא.

והיו לו את כל הסיבות להיות בריא ושמח, והרי נתנו לו גם כוס חמין עם מרגלית, שהיא רפואה, [כמבואר ברשב"ם (שם, ד"ה מאן)].

ולא גילו לנו חכמינו זכרונום לברכה ממה הוא מת, אבל 'יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו' (תהלים ב' ד').

ויתכן שהרגיש בחסרון של איזה דבר, והרגיש 'וכל זה איננו שוה לי'.

ושמעתו על תינוק שנולד עם חסרון של חצי לשון, והיה לו קשה לדבר, ועוד ענינים, ואמרו שיש בחוץ לארץ מקום שיכולים לחבר לו חתיכת לשון, אלא שהדבר עולה כמאתים אלף דולר.

ושמעתו שאדם גדול א', אמר על זה שהוא מודה להקב"ה, ששם לו בפיו ארבע מאות אלף דולר.

"בשבח תקנת לימוד התורה בפורים, ובכח של מעשה אחד"

כתב הרמב"ם (פ"ג מהלכות תשובה ה"ד), "לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה, כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע עצמו והכריע את כל העולם כולו לכף חובה, וגרם לו השחתה עשה מצוה אחת הרי הכריע עצמו והכריע כל העולם כולו לכף זכות, וגרם להן תשועה והצלה, וזה הוא שנאמר 'צדיק יסוד עולם', זה שצדק עצמו והכריע את כל העולם כולו לזכות והצילו".

יש ואדם אומר מאמר שלם, אבל קטע א' מתוך דבריו נכנס ללב השומעים, ועושה את הרושם הראוי, וכל דבריו קודם ואח"כ אינם נקלטים, והרי הם רק כמכשיר לאותה אמירה שעשתה רושם.

ויש עוד יותר שאדם אומר מאמר א', ומאמר זה נקלט בלב כולם, יותר מהרבה מאמרים גדולים וטובים, שהוא ואחרים אמרו.

ולדוגמא הרבה דברים נאמרו ע"י התנאים ואמוראים אשר מימיהם אנו שותים, ואילו מהתנא ר' חנניא בן עקשיא אין מובאים דברים רבים בש"ס, אבל מימרא אחת שלו שהיא 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות', מוכרת ע"י כל ישראל, ואין כמעט מי שאינו מכירה.

וגם בזמנינו נאמרו הרבה דברים ע"י גדולי ישראל, ואולם לפעמים מוצאים איזה אימרה אחת, שזכתה להקלט ע"י כל הצבור, ולדוגמא מה שאמר רבי אריה לויין לרופא "הרגל של אשתי כואבת לנו", אשר כל אחד מכיר אימרה זו ואת הרעיון המוסרי שכלול בה, עד שאימרה זו נעשתה נחלת כולם, ואף שמי שאמר אימרה זו אמר זאת בצורה טבעית, ולא ידע בשעת מעשה איזה דבר הביא לעולם.

יש לפעמים אשר אדם זכה לחבר חיבור שנכנס להסטוריה יותר מהרבה אחרים, וכגון רבי יוסף קארו שזכה שחיבורו בכל בית, וכן עד זמנינו החפץ חיים.

ויש שאדם עשה איזה מעשה שנכנס להסטוריה, וכגון רבי מאיר שפירא מלובלין שייסד דף היומי, או שרה שנירר שייסדה את בית יעקב.

גם בזמנינו נעשה דבר שלא היה כמותו, והוא לימוד אבות ובנים, וכן ישיבת מרדכי הצדיק בפורים, שבעבר פורים היה יום שלא היה מי שלומד בו, עד שמספרים על א' מגדולי ישראל שנולד בזכות שאביו למד בפורים, וקיים ע"י כך את העולם, ואילו בזמנינו בתי המדרש מלאים בפורים, בגדולים וקטנים הלומדים בשמחה.

ונמצא שיש ואדם עצמו אין יודע איזה כח יש למעשה א', או לדיבור א' שלו, ובלא שידע נכנס דבר זה לכלל ישראל, וממילא צריך להתבונן על כל מעשה, שהרי אפשר שיהא בו תועלת לכלל ישראל.

שיחות צבא הלוי

פורים תשפ"ג

בביאור סיבת הגזירה

ובביאור דינא דמבטלין ת"ת למקרא מגילה, ובסגולת לימוד מסכת מגילה
(מסכת מגילה דף י"ב ע"א)

א. איתא במסכת מגילה (דף י"ב ע"א), "שאלו תלמידי את רבי שמעון בן יוחאי, מפני מה נתייבבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה, אמר להם אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אם כן שבשושן יהרגו, שבכל העולם כולו אל יהרגו, אמרו לו אמור אתה, אמר להם מפני שהשתחוו לצלם, אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר, אמר להם הם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים".
ויש להבין שכמו שהקשו לו על הטעם שהשתחוו לצלם, וכי משוא פנים יש בדבר, הכי נמי יש להקשות גם על הטעם שהם אמרו, 'מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע', דאם כן וכי משוא פנים יש דבר, ואי משום שעשו תשובה, הרי כמו כן יש לומר גם על הטעם שהשתחוו לצלם.
וביאור הדבר שהרי הגזירה היתה ב"ג ניסן, ומיד גזרו תענית ג' ימים, ובט"ז ניסן כבר נתלה המן, ובטלה גזירתו, ואם כן שושן באמת עשו תשובה, ועל כן אין להקשות 'וכי משוא פנים יש בדבר', אבל אם הגזירה על כל העולם, משום שהשתחוו לצלם, באמת קשה 'וכי משוא פנים יש בדבר'.
ואף על פי שמבאר בכתוב "בכל מדינה ומדינה, מקום אשר דבר המלך ודחו מגיע, אבל גדול היהודים, צום ובכי ומספד".
אבל דבר זה היה כבר אחר שנתלה המן, והוא כתיב "ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי הוא חדש סיון בשלשה ועשרים בו וכתב ככל אשר צוה מרדכי אל היהודים".

ועיין בפירוש הגר"א דכתב "לכך המתינו כדי לשלוח באותן המשרתים עצמן, שלא יאמרו שקר הוא, מאי חזית דצייתי להני נציית להני, לכך המתינו עד שיבואו אותן השלוחין, וחזרו ושלחו אותן עצמן, ועוד כדי שיחזרו בתשובה אותן שבועים יום, כנגד השבעים שנה שהיו בגלות, וזהו היה סוף הגלות".
ונמצא שהיו שבועים יום עד שהלכו וחזרו, וא"כ הגיעו השלוחים הראשונים אחר שנתלה המן, וא"כ בטלה הגזירה קודם שעשו תשובה, וע"ז הקשו 'וכי משוא פנים בדבר', וע"ז השיב להם רשב"י 'הם לא עשו אלא לפנים, לפיכך לא עשה אלא לפנים'.
והיינו דלכאורה הפירוש שהגזירה בטלה, אבל באמת כוונת הגמרא שמעיקרא לא היתה שם גזירה, שבשעה שהגיעו השלוחים כבר לא היתה גזירה, אלא היה לפנים, כאילו היתה גזירה.

משא"כ בשושן ששם היה גם הטעם שנהנו מסעודת אחשוורוש, הרי באמת היתה גזירה, ולא רק לפנים, אלא ששם עשו תשובה.
ועיקר ד"ו שמעתי ממו"ח זללה"ה, ששמע מכבוד הגר"א שר זללה"ה, וכן מבואר גם בהגהות בן אריה כאן.
והנה בשיר השירים רבה (פרשה ז'), איתא באופן אחר, "רבי שמעון אמר על שאכלו מתבשיל הגוים, אמרו לו והלא לא אכלו סעודה אלא אנשי שושן הבירה בלבד, הה"ד 'ובמלאות הימים האלה', אמרו לו [כפי הנראה צ"ל אמר להן], והלא כל ישראל ערבין אלין באילין, דכתיב 'וכשלו איש באחיו, איש בעון אחיו'.
ולכאורה ערים אפשר לומר שהיה בידו למנוע, אבל איך אפשר לחייב את מי שבסוף העולם, על עבירה שעשו אנשי שושן.
אולם ידוע בשם הגר"י מסלאנט, שבשעה שנתגלו פרצות של חילול שבת, אמר לתלמידיו, שאם היו זהירין בדרגות שלהם, כגון שלא לילך ד' אמות בלא תורה ותפילה, לא היו אחרים מגיעים לידי חילול שבת, (מובא בספר המאורות הגדולים אות קכ"ט).

ונמצא שעל ידי כך יש אחריות גם לרחוקים יותר, שאילו היו זהירים יותר בדרגות שלהם, לא היו אנשים רחוקים יותר, מגיעים לידי עבירות אחרות.
ב. במסכת מגילה (דף ג' ע"א), איתא "מבטלין תלמוד תורה, למקרא מגילה", והקשו שהרי מקרא מגילה עצמו הוא תלמוד תורה.
וידוע לומר בשם החזון איש, שאם עושה לשם מצות מקרא מגילה אין זה מצות תלמוד תורה, והיינו שקושה זאת מחמת מצוה אחרת ולא מחמת מצות תלמוד תורה, ונפקא מינה גם לקריאת שמע אם מקיים זה תלמוד תורה, והאר"ך בזה בספר שיח השדה (לכבוד מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, למסכת ברכות י"א), ובטעמא דקרא (על מגילת אסתר). [ועיין בנדרים (דף ח' ע"א), "אי בעי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית", וע"ע בר"ן ובריטב"א (שם)].
ויש להוכיח כן שהרי יש מצות נטילת ד' המינין, ויש עוד מצות ערבה בשביעי, ומבואר במסכת סוכה (דף מ"ד ע"ב), שבנטילה אחת אי אפשר לצאת ידי שניהם, וכל הנידון הוא רק בהגביה וחזר והגביה, והיינו שכיון שנטול לשם מצות נטילת ד' המינין, אינו יוצא ידי נטילת ערבה.
עוד יש מתרצים שאם לומד בעיון, הרי מבטל תלמוד תורה, לקריאת מגילה שאינה לימוד בעיון, [ובמק"א ביארנו בגמרא בסוכה (דף כ"ח ע"ב) על יונתן בן עוזיאל, "כשהיה יושב ועוסק בתורה, כל עוף שפורח עליו נשרף", שהוא רק כשהיה יושב ולומד תורה בעיון].
ויש מתרצים שהרי אחר קריאת המגילה צריך לגלול את המגילה, קודם ברכת הרב את ריבנו, וממתניין עד שייגללו, ונמצא שיש ביטול תורה כשממתניין עד שייגללו.

וכבר סיפרנו בעבר, שכע"ז שמעתי שא' שאל להגר"ח קניבסקי זצוק"ל שמציעים לו דירה אחת בקומה ג' ודירה אחרת בקומה ד' ובדירה בקומה ג' יוכל לקיים נר חנוכה פחות מעשרים אמה ובדירה בקומה רביעית יש לו אפשרות לקיים מצות מעקה דאורייתא, והשיב הגר"ח קומה ג' משום ביטול תורה, ולכאורה קשיא שהרי יש שם מעלית, ויש לומר שנפק"מ לשבת, ועוד אפשר לומר שגם בחול כשנוסע במעלית, מ"מ יותר מהר מגיע לקומה ג', ויש פחות ביטול תורה.
ג. בשנת תשע"ד אירע שלימוד דף היומי היה בבין המצרים מסכת מגילה, ולכאורה אין זה כל כך מתאים לימים אלו, ויש ששינוי החליפו ולמדו זאת סמוך לפורים, אבל באמת שפרצה המלחמה בעזה [צוק איתן] והיו הרבה ניסים, ואמר הגר"ח יצחק זילברשטיין שליט"א שכשלומודים את מסכת מגילה, יש את ההצלה של פורים. ושמעתי מהגר"ח אליהו ברוך פינקל זצ"ל שיעור נפלא בענין נענועים בלולב, וסיפר שפעם בבין הזמנים היה בארה"ב בניו יורק, והיה צריך ליסוע ללוס אנג'לס לסידור קידושי, ובקהילה שם שמעו שהוא מגיע רצו שיאמר שיעור בישיבת בין הזמנים שם, ונקבע השיעור לשעה 12.30, והמטוס נוסע כחמש וחצי שעות ומגיע בשעה 11, והדרך עד הקהילה כארבעים דקות.

ובאותו יום קם לותיקין כדי להספיק ליסוע, ובדרך עצר אותו אדם א' וביקש לדבר עמו, ואמר לו הגר"א"ב שהוא ממחר מאוד ליסוע, ואמר לו האדם א' שיש כאן פיקוח נפש לדבר היום ע"ז, ודיבר והאר"ך מענין לענין, ומתוך כך נתמלא המטוס ולא היה מקום ליסוע, ושאל מתי יש מטוס נוסף ואמר לו בעוד שעה וחצי, ואמר שאם כן יאחר לשיעור ושיטלפנו שאין שיעור.

ואחר כך עלה למטוס השני, ולקראת סוף הדרך שמע שהטייס מדבר בהתרגשות גדולה, ושאל לא' מה אומר, ואמר לו שהוא טייס שלשים שנה ומעולם לא אירע דבר זה, שהדרך מניו יורק ללוס אנג'לס היא חמש וחצי שעות, ועכשיו עשו זאת בארבע שעות, ואמר שהדרך מלוס אנג'לס לניו יורק היא תמיד ארבע שעות, ואילו מניו יורק ללוס אנג'לס חמש וחצי שעות מפני הרוחות שמנשבות נגד הטיסה, והיום לא היו רוחות כנגד, והיה הדבר לפלא.

וסוף דבר הספיק להגיע ולומר את השיעור בענין הנענועים בלולב, ואחרי השיעור ביקשו ממנו שיאמר דברי חזק, וסיפר להם המעשה, וביאר זאת שהרי נענועים הם לעצור רוחות רעות, ומבואר בספרים שכשלומודים איזה ענין יש את סגולת הדבר, וכמו קרבוטת כאילו הקריב קרבן, כך בכל מצוה, ועל כן כשלומודים עניני נענועים יש את הסגולה לעצור רוחות רעות, ולכך לא היו רוחות כנגד הטיסה, והספיקו ליסוע בארבע שעות.

ובכבוד מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל אומר שבלימוד הלכות שביעית יש ג"כ את הברכה של 'וציותי את ברכתי לכם בשנה השישית וגו' " (ויקרא כ"ח כ"א), ושאלתי במכתב אם אמר כן, והשיב לי שכן.

וכפי הנראה מקור כל זה הוא מהגמרא במנחות (דף ק"י ע"א), דאיתא "אמר רבי יצחק מאי דכתיב 'זאת תורת חטאת, וזאת תורת האשם' (ויקרא ו' י"ח), כל העוסק בתורת חטאת, כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם, כאילו הקריב אשם".

זכרונות מגדולי ישראל

בימי הפורים

פורים תשפ"ג

בצילו של מו"ר רה"י הגאון רבי דוד פוברסקי זצוק"ל

זכורני שבפורים בשנת תשנ"ד, הייתי אצל כבוד מו"ר הג"ר דוד פוברסקי זצ"ל, וראיתי יושב לבדו בבוקר, ואוכל סעודה בפורים, ולפניו פתוח ספר של הסבא מקלם.

והיה אז נראה לי הדבר תמוה שכך נראית שמחת פורים, ולאחר זמן הבנתי שהוא שמח בכך לא פחות מכל אחד אחר שעושה דברים אחרים השמחים, וכי צריך דוקא לעשות שחוק וכדו' כדי לשמוח, והרי הוא שמח בזה שמעיין בדברי הסבא מקלם.

בצילו של מו"ר המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל

זכורני שבפורים אצל המשגיח הגה"צ ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, היו מוזגים אצלו יין, ואומרים לו לחיים, והיה אומר לפעמים איזה הערה, או שבח, או בקורת.

וזכורני שבשנת תשל"א, בפעם האחרונה שעשו כן, שניגש אליו הג"ר יצחק אדלר זצ"ל, ואותה שנה היה מתפלל לפני העמוד, ואמר שמתפלל יפה.

וגם ר' משה דוד ליפקוביץ ניגש, ואמר שהוא מזכה הרבים, שאוסף את הספרים בבוקר, ומניחם במקומם. ואמר שיחה בענין 'פתחו לי פתח כחודו של מחט', ודיבר על מה שמגיעים לתפלה ב'ישתבח'.

ואחר כך בחור א' ביקש ברכה, ונזף בו ואמר, 'ברכה ברכה, לערנט מוסר'.

ואחר כך סיפרו על בחור שהיה מחשובי הישיבה, והיה מאורס בשידוך עשיר, ונזף בו ואמר לו אתה חושב שאתה קיבלת כסף, לא כן אלא הכסף קיבל אותך, והיה פלא שלחתן ובפורים שהוא זמן שמחה, דיבר אתו קשות, ואני הכרתי את אותו בחור שהיה מצויין ביותר, ואחר כך היה תלמיד חכם גדול, וחשבתי שאפשר שבגלל נזיפת המשגיח, הגיע לדרגתו, שהיה ירא כל ימיו ממה שאמר המשגיח.

וגם היה בחור אחד שלא היה מונח בלימוד, והמשגיח לא הכירו, אך כשניגש אליו, אמר לו המשגיח 'האם אתה מתייגע בלימוד'.

בצילו של הגאון רבי חיים שמואלביץ זצוק"ל

זכורני כשהייתי אצל הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בשושן פורים, וביקשו ממנו ברכה, היה אומר תברך אתה אותי, ואני אענה, 'וכן למר'.

ואפשר שלא היה לו כח לברך, או שברכה מועלת לפי כמה שהאדם רוצה לברך את השני, וע"כ אמר כמה שאתה רוצה לברך אותי, גם אני מברך אותך.

ממו"ר הגאון רבי משה דויטש זצוק"ל

מעשה בנערוטי כשהייתי כבן י"ג, ולמדתי בישיבת תפארת ציון, והיה ויכוח בין התלמידים אודות תכנית לפורים, וגם אני הייתי מעורב בזה, ואמר לי מו"ר הג"ר משה דויטש זצ"ל, מה אתה שייך לזה הרי לך יש מחברת חידושי תורה, ושאלתי אם הרב חושב שאכתוב חידושי תורה בפורים, ואמר לי איני יודע, אבל אתה כותב חידושי תורה, אם כן מה לך ולהם.

פרפראות צבא הלוי

פרשת זכור תשפ"ג

תשובות

א. בפרשת זכור, לשיטת רבי אמי במסכת מגילה (דף ל' ע"ב), דארבעה פרשיות קורין רק באותם פרשיות, [והיינו דבפרשת זכור קורין רק בפרשת זכור, ולא בפרשת השבוע], ואם כן בפרשת זכור צריכים לחזור עליה ז' פעמים, לשבעה קוראים.

ב. בשבת שחל בה ט"ו אדר, לשיטת שמואל, וכדאיתא במסכת מגילה (דף ל' ע"א), דס"ל לשמואל שט"ו אדר שחל בשבת קורין בו פרשת זכור, [כיון שבמוקפין לא עבר עדיין פורים], והרי במוקפין קורין גם פרשת ז' ויבא עמלק, מלבד פרשת השבוע, א"כ מוציאים שלשה ספרי תורה.

ג. בשבת החודש, כשבשבת שלפניה שחלו לקראת פרשת פרה, דעיין באשל אברהם הנדפס על גיליון השו"ע (ס' תרפ"ה), שכתב 'פרשת פרה. מעשה ששכחו ולא קראו, והורה בת' בי"ד סימן ק"ו, שבשבת הבאה שהוא פרשת החדש יקראו גם אותה, והרי אם חל פרשת החדש בשבת מוציאים ג' ספרים, אחד לפרשת השבוע, ואחד לר"ח, ואחד לפרשת החדש, וכאן צריך לקרות גם תשלומין לפרשת פרה, [וע"ש בהגרע"א שכתב גבי פרשת שקלים שאין לה תשלומין].

ד. כשחל שושן פורים בשבת, דיעויין במשנה ברורה בהלכות פורים (סימן תרפ"ח ס"ק ט"ו), שכתב שאם חל שושן פורים בשבת קורים הפטרת 'פקדת' (שמואל א' ט"ו ב'), והרי היא הפטרת פרשת זכור, שקראו בשבת שעברה.

ה. בארבעה פרשיות, דכתב המשנה ברורה (ס' תרפ"ח ס"ק ב'), "אם שכחו הצבור לקרות פרשת שקלים, וה"ה בשארי השלשה פרשיות, וכו', ואם נזכרו אחר שהתחיל לברך על הפטרה ואמר השם, יגמור הברכה ויאמר קצת פסוקים מהפטרת השבוע, [כדי שתהיה לברכה מקום לחול], ובלא ברכה אחריה, ויצאיו ספר תורה, ויקרא עולה אחד מענינו של יום, ואחר ברכה אחרונה יאמר קדיש, ויקרא הפטרה בלא ברכה לפניה, והברכות שלאחריה יברך".

ו. לגבי קריאת המגילה, דעיין ברמ"א (או"ח סי' תר"צ ס"ח) שכתב גבי קריאת המגילה "יש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה".

ז. א. בגמ' ביבמות (דף י"ג ע"ב), לענין לא תתגודדו, גבי קריאת המגילה בכפרים, אמרי' "תנן התם מגילה נקראת באחד עשר, ובשנים עשר, ובשלשה עשר, ובארבעה עשר, ובחמשה עשר, לא פחות ולא יותר, וכו', דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן לקיים את ימי הפורים בזמניהם, (אסתר ט' ל"א), זמנים הרבה תיקנו להם חכמים, וכו'".

ב. בגמ' ביבמות (דף כ"ד ע"ב), איתא "שהיה רבי נחמיה אומר, אחד גירי אריות, ואחד גירי חלומות, ואחד גירי מרדכי ואסתר, אינן גרים, עד שיתגירו בזמן הזה, בזמן הזה ס"ד, אלא אימא כבזמן הזה, הא איתמר עלה, א"ר יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב, הלכה כדברי האומר כולם גרים הם", וברש"י (ד"ה מרדכי), כתב "ורבים מעמי הארץ מתייחדים", (אסתר ח' י"ז).

ג. בגמ' ביבמות (דף קכ"א ע"ב), איתא "תניא, אמרו לו לרבי מאיר אין מזכירין מעשה נסים, מאי מעשה נסים, אילימא דלא אכיל ולא אישת, והכתיב וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו" (אסתר ד' ט"ז).

ד. עוד מצינו ברש"י ביבמות (דף ו' ע"ב), שהביא מברכות (דף ס"ב ע"ב), שאיסור רקיקה בהר הבית למדו מאין לבא אל שער המלך בלבוש שק, שכתב (ד"ה מק"ו), "מפרש בברכות בפרק הוראה מבי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק שאינו מאוס, ק"ו לרוק שהוא מאוס לפני הקב"ה".

ה. לגבי אפטרופסין, מצאנו דין ששייך לפורים, שהוזכר רק במסכת גיטין בפרק הניזקין, (בדף נ"ב ע"א), דאיתא "לוקחין להם ספר תורה תפילין ומוזוות, וכל דבר שיש לו קצבה, לאתויי מגילה".

ט. הטעם לכך שהוא ביקש שיביאו לפניו מגילת אסתר, אחר כוס שני של ליל הסדר, הוא מכיון שלא טימא את ידיו ושימר אותן, בין נטילה ראשונה שעל הירקות לבין נטילה השניה שעל המצה, ורצה לברך על נטילת ידיים [ועיין במשנה ברורה (סימן תע"ה סק"א)], ולכך רצה ליגוע בכתבי הקדש שמטמאין, [וכך השיבולי הלקט שם], והרי ספר תורה אין מצוי בכל בית, ותפילין אינם ניטלות ביו"ט, ומשום כך ביקש מגילת אסתר שמטמאה ג"כ את הידיים.

שאלות

א. היכן מצינו אופן שהיו קורים בתורה באותו יום שבעה פעמים אותם פסוקים, (לחד מאן דאמר).

ב. מצאנו ארבעה פעמים בשנה שמוציאים שלשה ספרי תורה, מצינו בשמחת תורה, וכשחל שבת חנוכה בר"ח, ור"ח אדר שחל בשבת שקורים גם כן שקלים, ור"ח ניסן שחל בשבת שקורים גם כן פרשת החדש, והיכן מצינו עוד אופן, (לחד מאן דאמר בגמרא).

ג. היכן מצינו אופן שצריך לקרות בארבעה ספרים.

ד. היכן יש שתי שבתות שסמוכות זו לזו, שקורים את אותה ההפטרה בשתייהן.

ה. היכן מצינו שאומרים קדיש באמצע קריאת ההפטרה.

ו. היכן מצינו דין שאפשר שנשים מצטרפות בו למנין.

ז. היכן מצינו שייכות בין מסכת יבמות, למגילת אסתר, (ד' מקומות).

ח. היכן מצינו דין ששייך לפורים, שהוזכר רק במסכת גיטין בפרק הניזקין.

ט. מעשה שהיה באחד שאחר כוס שני של ליל הסדר ביקש שיביאו לפניו מגילת אסתר, ותמחו עליו וחשבו שהוא שיכור, ולא ידע בין פסח לפורים, ואולם האמת שהיה לו טעם נכון על כך, מהו הטעם לכך.

בעזתי"ת פורים תשפ"ג גליון 210

שאל מגילה ונאבדה או ניזוקה

במחנ"א הל' נדרים סי' כ"ד כ' השואל שופר מחבירו ונגנב י"ל שאין עליו חיוב שואל, דכיון שהוא למצוה א"כ לא חשיב ששאלה להנאת ממון וכמבואר בגמ' ריש פ' השואל דבעינן הנאת ממון, ולא דמי לספרים שעומדים להשכיר וא"כ מהויה ממון, אבל שופר אין עומד להשכיר, והובא בחי' הגרע"א על שו"ע סי' ש"מ ס"א אלא שסיים מחנ"א שלפי הרמב"ם נידון הגמ' שצריך הנאת ממון אינו לענין חיוב שואל אלא לענין בעליו עמו, והנה הגרע"א הביא נאם אבל במחנ"א עצמו כ' נאנס או נגנב.

ולפ"ז יש לדון במשאל מגילת אסתר ונגנבה ממנו אם חייב או אם שאל מנורה להדליק בה נרות חנוכה, (ע"ש במחנ"א שגם תקיעות דרבנן לא חשיב הנאה). וצ"ע.

והנה בשערי תשובה סי' תקפ"ו כ' בשם ברכי יוסף לקח שופר של חברו שלא מדעתו אף דהוי שואל שלא מדעת יצא משום שגם בשופר גזול יצא, ואם לקחו מדעת וניזוק מחמת התקיעה יש בו מתה מחמת מלאכה, ומבואר שאילו ניזוק באופן שלא היה מתה מחמת מלאכה היה חייב עליו, ולכא' אינו כהמחנ"א הנ"ל ששאל שופר למצוה ונגנב או נאס פטור משום שאין לו הנאת ממון.

והעירו דאם משום ד' המחנ"א הרי תלי' בספק הגמ' בשאלה בפחות משו"פ ובשו"ע שם כ' שאם תפס לא מפקינן ואילו לפי הטעם שכ' ברכ"ל הרי הוא פטור ודאי של מתה מחמת מלאכה, גם העירו דנפ"מ היכא ששאל את השופר להתלמד בו דאפשר שבזה אין את הפטור של מצוה ובוה צריך לפטור של מתה מחמת מלאכה, ואפ"ל עוד דנפ"מ אם שאל שופר לתקוע בו לאחרים בשכר והוא כבר יצא בתקיעת שופר קודם לכן.

אולם בנתה"מ סי' ש"מ מבואר שכל מתה מחמת מלאכה היה חשיב מזיק גמור ורק משום שהוא שואל פטור עליה, וא"כ זהו שכ' שיש כאן פטור של מתה מחמת מלאכה שלולא זאת היה חשיב מזיק גמור.

מגילה מנוקדת

א. בשו"ע סי' תרצ"א ס"ט מגילה שהיא נקודה כו' אינה נפסלת בכך, ומקורו מתשו' הרשב"א ח"א סי' ש"ע "דבר ברור הוא שלא יצא כל שאינה כתובה בגולל כס"ת פסולה דהא נקראה ספר וצריכה נמי שתהא תפורה מקצת בגידין כספר תורה ואע"ג דנקראת אגרת לא להכשיר כאגרת לגמרי שהרי אמרו נקראת ספר שאם תפרה בחוטי פשתן פסולה ונקראת אגרת שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשרה, אבל מחמת הנקוד איני רואה שתפסל בכך".

והנה בשו"ע יו"ד סי' ער"ד ס"ז ספר המנוקד פסול ואפי' הסירו ממנו הניקוד, וצ"ע מ"ש מגילה שכשרה אף שיש בה ניקוד, והנה ע"ש בט"ז ס"ק ו' "הטעם דקמ"ל יש אם למסורת וכיון שמנוקד אין כאן אלא מקרא", והנה יש לברר אם גם במגילה אמרי' יש אם למסורת ונדרשת ע"פ המסורת, ובירושלמי מגילה פ"א ה"א זאת אומרת שמגילת אסתר ניתנה להידרש ר' חלבו ר' יסא בשם ר' לעזר נאמר כאן דברי שלום ואמת ונאמר להלן אמת קנה ואל תמכור הרי היא כאמיתה

קריאת המגילה ביריחו

הנה כל עיר שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון קורים בה את המגילה בט"ו, ויל"ע אם יריחו נחשבת מוקפת חומה מימות יהושע, שהרי כשהושע נכנס בה נפלה החומה

קריאת המגילה בע"פ

שמעתי מהרב שלום דב קויפמן שליט"א ראובן קרא שלישי ראשון בע"פ וב' שלישי מתוך הכתב יצא ושמעון קרא שלישי ראשון ושלישי מתוך הכתב ושלישי אמצעי בע"פ יצא ולוי קרא ב' שלישים ראשונים בכתב ושלישי אחרון בע"פ יצא, ויש לדון ביהודה ששמע שלישי א' בע"פ מראובן ושלישי ב' משמעון בע"פ ושלישי ג' מלוי בע"פ נמצא ששמע כל המגילה בע"פ אבל שמע כל חלק באופן שהקורא יוצא בו אם יוצא השומע.

קריאת המגילה וקידוש לבנה מה קודם

שבת קכ"ז א' גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה דכתיב ויאמר כו' אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו', והיינו שאברהם היה עסוק בקבלת פני שכינה וכשבאו אורחים אמר להקב"ה אל נא תעבור והיינו שעזב את הקבלת פני השכינה והלך לקבל האורחים. והרמב"ם בפ"ד מהל' אבל ה"ב כ' גדולה הכנסת אורחים כהקבלת פני שכינה שנ' וירא והנה שלשה אנשים כו'.

והנה באילת השחר כ' שאם יש לפניו ברכת הלבנה והכנסת אורחים מה יעשה שהרי בסנהדרין מ"ב א' אי' א"ר אסי א"ר יוחנן כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה כתיב החדש הזה וכתוב התם זה קלי ואנוהו תנא דבי ר' ישמעאל אלמלא לא זכו ישראל אלא להקבל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיים, ונמצא שיש לפניו ברכת הלבנה והכנסת אורחים שבשניהם נאמר שהם כקבלת פני השכינה, וא"כ הואיל ובגמ' אי' שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה ע"כ הכנסת אורחים עדיפא על ברכת לבנה שהיא כקבלת פני השכינה, והנה להנ"ל הרי לגירסתינו ברמב"ם שהכנסת אורחים כקבלת פני השכינה אין זה עדיף על ברכת הלבנה. אבל להנ"ל יש לחלק בין אורח אחד לב' אורחים.

והנה בשו"ת נוב"י קמא סי' מ"א דן אם יש לפניו קריאת המגילה וברכת הלבנה ע"ש שדן שברכת הלבנה תדירה אלא שקריאת המגילה הוי מדברי קבלה אלא שקריאת לילה לא חשיבא מד"ק, ולמה לא דן להעדיף ברכת הלבנה משום שהיא קבלת פני השכינה וצ"ע.

מצינו שאדם קורא במגילה שאינה כשרה או מתוך חומש וצריך לברך על מקרא מגילה

מי שהחסיר מקצת צריך לחזור למקום שהחסיר ולקרוא משם עד סוף המגילה כמבואר בסי' תר"צ סעיף ו', והרי מבואר בסעיף ג' שאף לכתחילה צריך לשמוע כולה מתוך הכתב, אבל בדיעבד סגי ברובה מתוך הכתב ומיעוטה בעל פה, וא"כ אם לא שמע איזה פסוק בחציה השני של המגילה שצריך לחזור ולקרוא משם, ואם אין לו מגילה כשרה סגי גם בקורא מתוך חומש, והרי בבאוה"ל סעיף י"ד מבואר שאם החסיר וחזור וקורא מצריך לחזור ולברך, ונמצא מברך על מקרא מקצת המגילה מתוך חומש.

של תורה מה זו צריכה סירטוט אף זו צריכה סירטוט מה זו ניתנה להידרש אף זו ניתנה להידרש, ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק מגילה שמסר שמואל לדוד ניתנה להידרש מה טעמא הכל בכתב זו המסורת מיד ה' זו רוח הקדש עלי השכיל מיכן שניתנה להידרש, והנה גבי מגילה אמרו רק ניתנה להדרש לענין מסורת, והי' אפ"ל שמגילה לא ניתנה להדרש לפי המסורת ולפ"ז מיושב דמש"ה אין חסרון במגילה מנוקדת, אבל אין זו ראי' כיון שכאן למדו בגו"ש מתורה וא"כ לא הוצרכו לפרט אלא נדרשת כתורה והרי תורה נדרשת גם לפי המסורת וא"כ ה"נ במגילה משא"כ במגילת ביהמ"ק שיש דרשה בפנ"ע שיש עליה מסורת ועוד דרשה שניתנה להדרש, וצ"ע.

דרשת קימו וקבלו

במגילה ז' א' קימו וקבלו קימו למעלה מה שקבלו למטה אמר רבא לכולהו אית להו פירכא לבר דשמואל דלית ליה פירכא כו' ובתו' הק' הא רבא גופיה הוא דאמר בשבת פ"ח שקבלו שנית בימי אהשרורוש אלמא איצטרך קרא לדרשא אחרינא, ובחשק שלמה כ' בשם הגר"א דהקרי הוא קבלו והכתיב קבל והילפותא בשבת שקיימו מה שמשא קיבל, וכן הביא בס' גאון יעקב על עירובין בשם ר' ארי' ליב אב"ד דבריסק.

והשתא אם יעשה ניקוד באופן שקוראים קבלו הרי זה אינו כמו הדרשה וקבל שמזה דורשים את הדרה בשבת שקיימו את מה שמשא קבל.

והעירו שכשכתב וקבל והניקוד הוא קבלו בשורוק תחת ל' הרי ניכר שאין כתוב כדרכו שחסר ו וממילא מובן שיש גם דרשה של מסורת.

בד' הגר"ז שיש ב' אופנים של כתיבת מגילה

הרמב"ם כ' בפ"ב מהל' מגילה ה"ט שעור של מגילת אסתר א"צ עיבוד לשמה, ובחי' מרן רי"ז הלוי כ' דמצד דין כתיב הקדש צריך גם במגילה עיבוד לשמה, אלא שבמגילה יש דין שנקראת איגרת ולענין זה א"צ עיבוד לשמה. דמה שצריך עיבוד לשמה הוא משום קדושת כתיב הקדש שבה, וע"ש עוד שהביא מאו"ז סי' שע"ג שיש במגילה פרשות פתוחות וסתומות, ואח"כ כ' עוד בפרשיות לא שמעתי אם פתוחות אם סתומות ומסביר לעשותן סתומות כעין תפילין ומזוזות, ולכא' דבריו סותרין זא"ז, וכ' בחי' מרן רי"ז הלוי דמשום כתיב הקדש יש בהם פתוחות ויש בהם סתומות אבל מצד כתיבת איגרת דינים בסתומות.

והנה אפשר דאף אם במגילה יש ג"כ דרשות של מקרא ומסורת, וא"כ ניקוד יעכב ג"כ לענין דין כתיב הקדש במגילה, שבזה יש דין לכתוב כפי הדרשות, אבל לענין כתיבת מגילה לצאת בה י"ל שיוצא גם במגילה שנכתבה בנקודות אף שא"א לדרוש בה כפי המסורת. ולפ"ז אפשר שמגילה עם נקודות באמת אינה מטמאה את הידים.

היכן נכתבה המגילה

בב"ב ט"ו א' אנשי כנסת הגדולה כתבו יחזקאל ושנים עשר דניאל ומגילת אסתר, ופרש"י כתבו יחזקאל שנתנבא בגולה ואיני יודע למה לא כתבו יחזקאל בעצמו אם לא מפני שלא נתנה נבואה ליכתב בחוצה לארץ וכתבום אלו לאחר שבאו לארץ וכן ספר דניאל שהיה בגולה וכן מגילת אסתר

ובחי' מרן רי"ז הלוי הק' שהרי מבאר בד' רש"י שמגילת אסתר נכתבה אחר שבאו לארץ, אבל בסדר עולם פכ"ט אי' באותו הזמן לשנה הבאה נאמר ותתוב אסתר, והיינו כתיבת המגילה כמבואר במגילה דף י"ט, וכן הוא בפרש"י על המגילה על הפסוק ויכתוב מרדכי את הדברים האלה מגילה זו כמו שהיא שלה להם, ומבואר שהמגילה נכתבה בחו"ל, וכ' בחי' מרן רי"ז הלוי שבח"ל אין כותבים כתיב הקדש, אבל מרדכי ואסתר כתבו משום כתיבת מגילה ולא משום כתיבת כתיב הקדש, ורק כשבאו לא"י כתבו בתורת כתיב הקדש, והנה

צ"ב שהואיל וכבר נכתבה המגילה ע"י מרדכי ואסתר בחו"ל במה נחשב שכתבו בא"י, ואפשר שבא"י כתבו ע"פ רוח הקדש. והנה בחי' מרן רי"ז הלוי שם כ' עוד שהרי בגמ' דף ט"ז אי' ו' דויתא צריך למימתחא בוקיפא, וגם אי' שעשרת בני המן צריך לכתבם כמו שירה אריח ע"ג אריח.

והנה אף שבשו"ע סי' תרצ"א הובאו דינים אלו אבל הרמב"ם לא הביא ד"ז, וכ' בחי' מרן רי"ז הלוי שהרמב"ם ס"ל שדינים אלו הם באופן כתיבת המגילה מצד כתיב הקדש ולא מצד כתיבת המגילה לצאת בה, וע"כ לא הביא הרמב"ם בהל' מגילה, וכן מבואר שם בחי' מרן רי"ז הלוי לענין שאר דברים שתלויים במסורת כגון קרי וכתוב ואתיות גדולות וקטנות, ועוד כ' שבאו"ז כ' שבמגילה יש פרשיות פתוחות ובסוף כ' שכל פרשותיה סתומות, וכ' בחי' מרן רי"ז הלוי שמצד כתיב הקדש יש בהם פרשיות פתוחות, אבל מצד כתיבת מגילה לצאת בה כל פרשותיה סתומות ע"ש, ולפ"ז אפ"ל שכתבת מרדכי ואסתר בחו"ל שלא היתה משום כתיבת כתיב הקדש לא היה בהם דין ו' דויתא צריך למימתחא וכן לא היה בהם דין עשרת בני המן צריך לכתבם כשירה, וכן היו פרשותיה סתומות, ואח"כ בא"י שנתחדש בה דין כתיב הקדש כתבוהו בדרך אחרת היינו עם ו' דויתא צריך למימתא ועשרת בני המן בצורת שירה וגם בצורת הפרשיות.

הערות במגילת אסתר

פ"א פי"ג ויאמר המלך לחכמים ידעי העתים, במגילה דף י"ב ע"ב ויאמר המלך לחכמים מאן חכמים רבנן כו', אמר לה דיינוה לי אמרי היכי נעביד נימא ליה קטלה למחר פסק ליה חמריה ובעי לה מינן, נימא ליה שבקה קא מזלולה במלכותא, אמרו לו מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות כו', ויש להעיר שבגמ' לעיל אמרו דאותו יום השביעי שבת היה וא"כ היו יכולים לומר שאין דנים בשבת, (וע' במג"א סי' של"ט ס"ק ג' "ואפשר דמרבוי דקרא דבכל מושבותיכם נפקא לן שאין דנין כלל" ע"ש), והי' אפ"ל שחששו שאם יאמרו לו טעם זה יאמר להם למחר לדונה, אך הרי משמע שכל מה שלא רצו לדון הוא משום שחששו שלמחר אחר שיפוג יינו יתחרט וא"כ היו יכולים לומר לו שהיום א"א לדון ואם היה מבקש מהם למחר לדונה הרי למחר כבר פסק יינו ואם אעפ"כ רוצה לדונה הרי אין כאן מה לחוש שיתחרט אח"כ, וכ' הגר"ח קנייבסקי שליט"א תי' ע"ז שחששו שיינו לא יסור ממנו עד אחר כמה ימים ומה שאמרו למחר פסק ליה חמרי' לאו דוקא למחר, וכ' מו"ח הג"ר עמרם זקס זללה"ה תי' שחששו שאחשוורוש לא היה מקבל טענה זו שאין דנים בשבת אלא היה כופה אותם לדון, וע"כ הוצרכו לומר שאין להם דעת לדון.

שוב העירני הג"ר שלמה אריאלי שליט"א שבס' החינוך מצוה קי"ד כ' מרשי המצוה שרצה השם יתברך לכבד היום הזה שימצאו בו מנוחה הכל גם החוטאים והחייבים כו', והו"ד במ"ב סי' של"ט, ומשמע שהוא משום הנידון ולא משום הב"ד, וא"כ י"ל שנכלל בזה רק שאין לדון ישראל ול"ש כן לענין ושת"י.

פ"ו פי"א וילבש את מרדכי, בפ"ה הגר"א כ' אמרו בגמ' אסתר אסרה לכל בני באני ומזי' אשר בשושן, הגמ' אינו מובן כלל כי איך אפשר שתצוה לכל בני באני ומזייה אשר בשושן, ועוד הא היא הראה א"ע שהיא אוהבת אותו וגם הא היו לו להמן בנים הרבה ועבדים, אלא נראה דה"פ אסתר אסרתה בשם כמ"ש בגמ' שבת אסרתינהו לארבא ע"ש והיינו שלא היו יכולין, צ"ע של' הגמ' במגילה ט"ז א' שדרה אסתר ואסרתינהו לכולהו בי בני ולכולהו אומני, ומבואר שהיתה צריכה לשלוח שליחים לכך, ואם נימא שגם לאסור ע"י שם לא היתה יכולה ממקומה אלא היתה צריכה לשלוח אליהם לעשות זאת, א"כ הואיל ובפ"ה הגר"א הק' איך אפשר שתצוה לכל בני באני, אכתי איך אפשר שתשלח לכולם לאסרם בשם